

УДК 342.951:351.87(477)

ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ МІНІСТРА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Олег ПРЕДМЕСТНИКОВ,

кандидат юридичних наук,
перший заступник начальника

Головного територіального управління юстиції у Херсонській області

SUMMARY

In the article the analysis of administrative-legal status, functions and powers of the Minister of Justice of Ukraine as a member of the government and state politician, who heads the Ministry of Justice of Ukraine, performs a representative, foreign, law-making, coordination, organizational, control, institutional, personnel and other functions, is made. Also it was determined that the basis of the competence of the Minister of Justice of Ukraine make powers organizational-administrative and political nature. The activities of the Minister of Justice of Ukraine aimed at ensuring the formation and implementation of legal policy and setting priorities of activity of the Ministry of Justice of Ukraine, not the direct leadership of it. It was substantiated the importance of a comprehensive legal settlement all powers of the Minister of Justice of Ukraine and the procedure of its implementation, increase guarantees of its activity while maintaining coordination and control levers regarding the system of justice bodies of Ukraine.

Key words: legal status, functions, powers, activity guarantees, the Minister of Justice of Ukraine, organization, coordination, law-making.

АНОТАЦІЯ

У статті виконано аналіз адміністративно-правового статусу, функцій та повноважень Міністра юстиції України як члена уряду та державного політичного діяча, що очолює Міністерство юстиції України, здійснює представницьку, зовнішньополітичну, правотворчу, координаційну, організаційну, контрольну, установчу, кадрову та інші функції. Встановлено, що основу компетенції Міністра юстиції України складають повноваження організаційно-управлінського і політичного характеру. Діяльність Міністра юстиції України спрямована на забезпечення формування і реалізації правової політики держави та визначення пріоритетів роботи Міністерства юстиції України, а не на безпосереднє керівництво ним. Обґрунтовано важливість комплексного законодавчого врегулювання усіх повноважень Міністра юстиції України та порядку їх реалізації, розширення гарантій його діяльності при збереженні важелів координації та контролю функціонування системи органів юстиції України.

Ключові слова: правовий статус, функції, повноваження, гарантії діяльності, Міністр юстиції України, організація, координація, правотворчість.

Постановка проблеми. Більшість завдань і повноважень Міністерства юстиції України виконується завдяки Міністру юстиції України, який його очолює, здійснює загальне керівництво діяльністю та внутрішньоорганізаційне управління, одноосібно приймає адміністративні рішення. Усе це підкреслює провідну роль Міністра юстиції України в організації діяльності як Міністерства юстиції України, так і усієї системи органів юстиції України. Водночас на сьогодні статус, функції та повноваження Міністра юстиції України, механізм їх реалізації регулюються недостатньо чітко і розгорнуто низкою різних законодавчих, підзаконних і відомчих нормативно-правових актів, що в цілому може негативно позначатись на продуктивності роботи Міністра юстиції України.

Актуальність теми. Зазначимо, що в науковій літературі проблематика функцій та компетенції Міністра юстиції України безпосередньо предметно не розглядалась. Водночас тут можна вказати дослідження такими вченими, як Н.О. Армаш, А.В. Головач, К.П. Горова, О.П. Губа, М.В. Мельничук, загальних особливостей правового статусу керівника в органах державної (виконавчої) влади, результати яких певною мірою можуть бути екстрапольовані й щодо Міністра юстиції України як очільника відповідного міністерства. У той же час такі наукові дослідження розкривають лише окремі базові аспекти компетенції Міністра юстиції України, все ж таки комплексно не характеризуючи сучасний стан і специфіку адміністративно-правового регулювання його статусу та повноважень. А тому в контексті удосконалення

організації та діяльності Міністерства юстиції України й вбачаються актуальними питання функцій та повноважень Міністра юстиції України.

Отже, **метою статті** є аналіз адміністративно-правового статусу, функцій та повноважень Міністра юстиції України, визначення їх основних рис, сутності та особливостей, а також обґрунтування пріоритетних напрямів вдосконалення статусу Міністра юстиції України та організації діяльності Міністерства юстиції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім відзначимо, що адміністративно-правовий статус Міністра юстиції України виявляється в погодженому комплексі таких елементів, як врегульоване адміністративним законодавством місце в системі органів виконавчої влади, правосуб'єктність, порядок призначення та припинення повноважень, принципи і гарантії діяльності, функції, компетенція (повноваження і порядок їх реалізації), засади взаємодії та обов'язок нести юридичну відповідальність. При цьому відносно суб'єктів владних повноважень (одним із яких є Міністр юстиції України) має йтися не просто про їх права, обов'язки та інтереси, а про владні повноваження. До того ж, повноваження і предмети відання складають зміст компетенції як більш цілісної складової правового статусу. Деякі науковці [1; 2] залишають поза межами правового статусу питання порядку (форм, методів) реалізації повноважень (прав і обов'язків), що, на нашу думку, має нерозривно поєднуватись із компетенцією у структурі статусу Міністра юстиції України, що виступає необхідною передумовою продуктивного виконання ним своїх функцій.

Функції Міністра юстиції України як елемент його адміністративно-правового статусу відображають основні напрями (види) діяльності, направлені на організацію роботи Міністерства юстиції України та безпосередню реалізацію завдань і повноважень центрального органу виконавчої влади. Зазначимо, що Н.О. Армаш до функцій керівників органів виконавчої влади відносить представницьку, адміністративну та політичну функції [3, с. 51]. На нашу думку, такий підхід дещо поверхневий, оскільки не включає деякі базові функції (наприклад, нормотворчу); вироблення і реалізація державної політики є не стільки політичною функцією, скільки генеральним завданням Міністра юстиції України; адміністративна функція змістовно охоплює усі види його різнопланової організаційно-розпорядчої діяльності та, відповідно, потребує більшої деталізації. У той же час досить точним і розгорнутим вбачається визначення функцій членів уряду К.П. Горовою [4, с. 71], що дає змогу виділяти представницьку, зовнішньополітичну, правотворчу, координаційну, організаційну, установчу (номінаційну, кадрову) та інші функції Міністра юстиції України. Цей перелік можна доповнити контрольною функцією, яка так само здійснюється у практичній діяльності Міністра юстиції України. Проте не може вважатись окремою функцією «ухвалення управлінських рішень» [5, с. 61], що у дійсності є способом (засобом) здійснення вищезазначених функцій.

Для здійснення цих функцій Міністр юстиції України наділений низкою повноважень, які в цілому є типовими для усіх міністрів. Визначений Положенням від 2 липня 2014 р. [6] перелік конкретних повноважень Міністра юстиції України не може довільно розширюватись у підзаконному порядку та лише деталізує загальні рамки компетенції міністрів, встановлені ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]. У той же час як недолік слід зауважити недостатню оперативність внесення змін до профільного Положення від 2 липня 2014 р. при законодавчому перегляді компетенції міністрів (наприклад, у зв'язку з переданням Законом України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [8] частини внутрішньоправлінських повноважень міністром державним секретарям міністерств). Окрім того, наголосимо на тому, що успішна реалізація компетенції Міністра юстиції України не в останню чергу залежить від їх належного фінансового забезпечення, в контексті чого важливе значення має здійснення саме Міністром юстиції України розподілу відповідних бюджетних коштів (п. 24 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]).

Передусім слід означити передбачене законопроектами від 25 листопада 2015 р. № 3524 [9] і від 30 травня 2016 р. № 4734 [10] позбавлення Міністра юстиції України статусу члена Вищої ради юстиції, а також повноважень щодо призначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, внесення подань про утворення / ліквідацію судів загальної юрисдикції та про визначення кількості суддів у судах. Наголосимо на тому, що вказані зміни у компетенції Міністра юстиції України цілком відповідають впровадженій в Україні демократичній практиці відмежування органів виконавчої влади від судової системи.

Вагому частку у компетенції Міністра юстиції України займають його представницькі повноваження, насамперед пов'язані з представництвом Міністерства юстиції України у публічно-правових відносинах з іншими органами, підприємствами, установами та організаціями як в Україні, так і за її межами (пп. 27 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6]). Такі представницькі функції не потребують будь-якого додаткового уповноваження і логічно впливають з посади Міністра юстиції України та його статусу очільника Міністерства юстиції України, який «здійснює

керівництво його діяльністю» (пп. 1 п. 12 Положенням від 2 липня 2014 р. [6], п. 1 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]). Хоча, як ми вже відзначали, у дійсності Міністр юстиції України не стільки очолює Міністерство юстиції України, скільки уособлює центральний орган виконавчої влади, виступаючи «квазікерівником» міністерства. При цьому Міністр юстиції України здійснює у досить обмежених формах внутрішньоорганізаційне керівництво Міністерством юстиції України (наприклад, затверджуючи положення про структурні підрозділи апарату), більшою мірою зосереджуючи свою діяльність вже на загальному спрямуванні та контролі роботи Міністерства юстиції України з реалізації його завдань.

Близькою до представницьких повноважень є зовнішньополітична функція Міністра юстиції України, що передбачає ведення ним переговорів і підписання відповідних міжнародних договорів. На міжнародному рівні Міністр юстиції України так само залишається уповноваженим представником Міністерства юстиції України, хоча для дій від імені України, згідно зі ст. 6 Закону України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [11], він вже потребує спеціального уповноваження главою держави або урядом. Вважаємо, що зовнішньополітична функція Міністра юстиції України має не обмежуватись лише обговоренням і укладенням міжнародних угод, а включати ще й глибоку поточну співпрацю та взаємодію з органами юстиції зарубіжних країн й профільними інституціями міжнародних організацій, що сприятиме не тільки більш ефективній реалізації завдань системи органів юстиції України, але й вдосконаленню її організації в контексті європейської інтеграції України. До речі, згідно з п. 4 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7] міністри також мають забезпечувати виконання міжнародно-правових зобов'язань, що мало би бути відображено і у Положенні про Міністерство юстиції України від 2 липня 2014 р. [6].

Основу компетенції Міністра юстиції України складають повноваження з забезпечення виконання Програми діяльності уряду, планування і визначення пріоритетів роботи Міністерства юстиції України та шляхів виконання його завдань (пп. 4 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6], п. 1 ч. 1 ст. 44 Закону України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII [12], п. 2 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]). Відзначимо, що саме у цих повноваженнях Міністра юстиції України найбільш наочоно проявляється його сутність державного політичного діяча, адже тут фактично йдеться про самостійне стратегічне визначення Міністром юстиції України напрямів, змісту і способів діяльності Міністерства юстиції України відповідно до цілей і задач урядової політики. Так, наприклад, у законопроекті від 11 лютого 2003 р. № 2152 [13] безпосередньо йшлося про визначення Міністром юстиції України саме «політичних пріоритетів, стратегії роботи» Міністерства юстиції України.

Водночас «визначення пріоритетів роботи» Міністерства юстиції України має не допускати поділ його завдань на першочергові та другорядні, а зводиться насамперед до вибору Міністром юстиції України форм, методів і підходів реалізації усіх завдань центрального органу виконавчої влади. Загалом же ці повноваження можна дещо уточнити, оскільки Міністр юстиції України, очолюючи усю систему органів юстиції України, визначає пріоритети та шляхи діяльності не тільки Міністерства юстиції України, а і його територіальних органів. На виконання саме цих повноважень спрямовані організаційні реорганізації у системі органів юстиції України, спрощення відповідних процедур, запровадження сучасних електронних сервісів тощо.

До провідних напрямів діяльності Міністра юстиції України також відноситься передбачені пп. 5 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6] і п. 3 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7] організація та контроль виконання чинного законодавства в апараті Міністерства юстиції України та його територіальних органах. Такі організаційно-контрольні повноваження стосуються забезпечення впровадження законів України та актів глави держави і уряду не лише щодо реалізації певної державної політики, але й з приводу державної служби, протидії корупції, доступу до публічної інформації та інших питань організації діяльності системи органів юстиції України. Водночас формулювання цих повноважень Міністра юстиції України є надто абстрактним, без деталізації форм і порядку їх реалізації та наслідків контролю, врегулювання чого становитиме додаткову гарантію належного виконання законодавства в системі органів юстиції України. До того ж, правильним було би спрямування означених повноважень Міністра юстиції України на організацію та контроль не лише виконання законодавства, але й його дотримання, використання та застосування.

Правотворча діяльність Міністра юстиції України зумовлена його статусом члена уряду та очільника Міністерства юстиції України як єдиноначального центрального органу виконавчої влади. Так, згідно з пп. 29 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6] і п. 27 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7] Міністр юстиції України підписує накази Міністерства юстиції України, хоча у дійсності він не просто підписує усі міністерські акти, а й одноосібно їх ухвалює, оформлюючи свої політичні та управлінські рішення. Тому за аналогією з п. 8 ч. 1 ст. 44 Закону України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII [12] вказані повноваження необхідно сформулювати більш точно, а саме «видає обов'язкові для виконання накази Міністерства юстиції України». Предмет регулювання наказів Міністра юстиції України складають як особливості реалізації конкретних повноважень Міністерства юстиції України, так і окремі базові аспекти його організації (наприклад, структура апарату Міністерства юстиції України та положення про його самостійні структурні підрозділи і територіальні органи). При цьому не є різновидом правотворчої діяльності Міністра юстиції України видання ним обов'язкових для виконання співробітниками апарату Міністерства юстиції України доручень (п. 28 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]), що, порівняно з наказами, спрямовані на вирішення більш поточних оперативних питань організації роботи Міністерства юстиції України.

Крім затвердження наказів, Міністр юстиції України також може скасовувати акти територіальних органів Міністерства юстиції України, які «суперечать Конституції України, іншим актам законодавства та актам Міністерства» (пп. 30 п. 12 Положенням від 2 липня 2014 р. [6]). Такі повноваження обумовлюються відповідальністю Міністра юстиції України за діяльність усіх органів юстиції України і покликані забезпечити законне та продуктивне виконання ними чинного законодавства. Щоправда, на нашу думку, актуалізується деяке уточнення підстав скасування актів територіальних органів Міністерства юстиції України, перш за все в частині критеріїв визначення їх невідповідності актам законодавства (наприклад, рішення суду).

Важливим для формування і реалізації правової та іншої політики держави виступає не тільки власна нормотворчість Міністра юстиції України, а і його організаційна, політична та інша участь у прийнятті необхідних законів України, актів глави держави та уряду. Зокрема, йдеться про передбачені пп. 6, 7 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6] розробку і подання

Міністром юстиції України на розгляд уряду проектів актів Президента України та Кабінету Міністрів України і проектів законів, представлення останніх у парламенті. Як інші форми діяльності Міністра юстиції України у сфері правотворчості також слід назвати скріплення підписом відповідних актів Президента України та погодження проектів актів глави держави і уряду, які виносяться на його розгляд, з питань компетенції Міністерства юстиції України (п. п. 5, 6 ч. 1 ст. 44 Закону України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII [12]). У такий спосіб Міністр юстиції України бере широку участь у формуванні правової та іншої державної політики, забезпечує її необхідне правове оформлення та послідовну реалізацію, а також дотримання інтересів Міністерства юстиції України.

Як вище нами вже відзначалось, частина установчих і номінаційних повноважень Міністра юстиції України у 2016 р. була передана державному секретарю міністерства, який не тільки організовує роботу апарату Міністерства юстиції України, а і призначає / звільняє його державних службовців, керівників відповідних підприємств і установ, притягає їх до дисциплінарної відповідальності тощо. При тому, що позбавлення Міністра юстиції України цих суто внутрішньоуправлінських повноважень (посдане з підконтрольністю та підзвітністю йому державного секретаря, але без права скасовувати накази останнього) є цілком виправданим з огляду на його статус політичного діяча, неоднозначним постає уповноваження державного секретаря призначати / звільняти керівників територіальних органів Міністерства юстиції України та їх заступників (п. 10 ч. 4 ст. 10 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]). Враховуючи, що від територіальних органів юстиції України в значній мірі залежить успішна реалізація основної частини повноважень Міністерства юстиції України на місцевому рівні, вважаємо конструктивною участь Міністра юстиції України у призначенні та звільненні цих керівників.

В межах установчих повноважень Міністр юстиції України вносить уряду подання про утворення та ліквідацію територіальних органів Міністерства юстиції України, самостійно їх утворює і ліквідує (без статусу юридичної особи), утворює і ліквідує підвідомчі підприємства та організації, утворює різні комісії та робочі групи (п. п. 7, 9, 12, 25 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]). Як недолік одразу слід відзначити невизначеність наведених повноважень профільним Положенням від 2 липня 2014 р. [6], що негативно позначається на єдності та погодженості адміністративно-правового статусу Міністра юстиції України. Проте у будь-якому випадку саме від установчої діяльності Міністра юстиції України безпосередньо залежать склад і раціональна організація системи органів юстиції України, її відповідність нагальним цілям і завданням Міністерства юстиції України.

З приводу номінаційних (кадрових) повноважень Міністра юстиції України першочергово необхідно вказати внесення ним Прем'єр-міністру України пропозицій щодо призначення/звільнення заступників Міністра юстиції України, ініціювання їх (і державного секретаря міністерства) заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності (п. 4 ч. 1 ст. 44 Закону України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII [12], п. п. 5, 15 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7]). Щодо останнього зауважимо потребу окремого врегулювання механізму притягнення заступників Міністра юстиції України до дисциплінарної відповідальності. Це пояснюється тим, що їх статус в цілому подібний статусу Міністра юстиції України, зокрема згідно з ч. 5 ст. 9 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7] посади

заступників міністра так само належать до політичних посад, на які не поширюється трудове законодавство та законодавство про державну службу.

Загалом же адміністративне законодавство майже не регламентує статус заступників міністра (крім порядку їх призначення і звільнення), залишаючи на розсуд Міністра юстиції України визначення обов'язків своїх заступників (пп. 24 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6]). На нашу думку, розподіл Міністром юстиції України повноважень між заступниками (по суті делегування їм частини своєї компетенції) не лише відповідає його статусу, але й виправдовується інтересами конструктивного спрямування їх поточної діяльності на курирування складних і відповідальних напрямів роботи центрального органу виконавчої влади. При цьому також правильним буде нормативне закріплення персональної відповідальності заступника Міністра юстиції України (а не міністра) за виконання завдань Міністерства юстиції України у разі тимчасового заміщення ним Міністра юстиції України.

У зв'язку з ліквідацією Постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 343 [14] Державної пенітенціарної служби України та покладанням на Міністерство юстиції України її завдань і функцій зазнала змін і компетенція Міністра юстиції України, який раніше спрямовував і координував діяльність цього центрального органу виконавчої влади. На сьогодні ж щодо органів і установ Державної кримінально-виконавчої служби України Міністр юстиції України насамперед здійснює вище вже охарактеризовані загальні повноваження із визначення пріоритетів їх роботи, організації та контролю виконання законодавства, нормативно-правового регулювання тощо. Крім цього, згідно з пп. 13-1 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6] Міністром юстиції України утворюються органи і установи Державної кримінально-виконавчої служби України та призначаються / звільняються їх керівники. Проте дійсно своєрідним повноваженням Міністра юстиції України є запровадження в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах режиму особливих умов, залучення поліції для припинення в них групових протиправних дій, що вимагає від Міністра юстиції України оперативного прийняття не лише політично виважених, а і суто професійних рішень.

Окремий напрям діяльності Міністра юстиції України складає спрямування та координація діяльності Державної архівної служби України. Наголосимо на тому, що, попри відособлене положення Державної архівної служби України, яка не входить до системи органів юстиції України, Міністр юстиції України рівною мірою несе персональну відповідальність і за результати її діяльності. Як позитив мусимо відзначити відносно високий рівень підзаконної регламентованості таких повноважень Міністра юстиції України, хоча вони, відповідно до п. 29 ч. 2 ст. 8 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [7], і мали би бути визначені законом. Ці повноваження Міністра юстиції України переважно полягають у забезпеченні формування політики у сфері архівної справи і діловодства, контролі її реалізації, визначенні пріоритетів діяльності Укрдержархіву, виданні наказів і доручень, а також ініційовані перевірки роботи та скасування актів Укрдержархіву, службового розслідування стосовно його керівника та інших працівників (пп. 3 п. 12 Положення від 2 липня 2014 р. [6]). Отже, насправді тут йдеться не суто лише про спрямування та координацію, а і про контроль, регулювання та окремі аспекти безпосереднього управління Міністром юстиції України діяльністю Державної архівної служби України. Особливістю ж його повноважень у цій сфері є їх доволі широкі правові межі, що допускають різні форми впливу Міністра юстиції України на діяльність Укрдержархіву та обмежуються хіба

що лише в частині неможливості скасування його актів і притягнення працівників до відповідальності.

Гарантії діяльності Міністра юстиції України на сьогодні у законодавстві окремо не виділяються та врегульовуються досить фрагментарно, що не може негативно не позначатись на ефективності роботи Міністра юстиції України. До основних юридичних гарантій його статусу насамперед слід віднести статус державного політичного діяча (не державного службовця), законодавче визначення підстав і порядку припинення повноважень, право на відставку, одноосібне прийняття політичних і управлінських рішень, обов'язковість наказів, наявність заступників і Міністерства юстиції України, право на формування патронатної служби, виконання внутрішньоорганізаційних повноважень державним секретарем міністерства тощо. При цьому цікавою вбачається пропозиція К.П. Горової [4, с. 71] щодо впровадження для членів уряду такої спеціальної гарантії, як «індемнітет міністрів», що означає заборону їх переслідування за думки, висловлені ними при виконанні своїх обов'язків.

Висновки. Міністр юстиції України як член уряду та державний політичний діяч, що очолює Міністерство юстиції України, здійснює представницьку, зовнішньополітичну, правотворчу, координаційну, організаційну, контрольну, установчу, кадрову та інші функції. Основу компетенції Міністра юстиції України складають повноваження не суто організаційно-управлінського, а в значній мірі і політичного характеру. Відповідно, діяльність Міністра юстиції України насамперед спрямована на загальне керівництво та визначення пріоритетів роботи Міністерства юстиції України, забезпечення формування і реалізації правової та іншої політики держави, тоді як внутрішньоуправлінські повноваження у Міністерстві юстиції України переважно здійснюються не особисто Міністром юстиції України, а державним секретарем міністерства. Удосконаленню статусу та підвищенню ефективності роботи Міністра юстиції України сприятиме комплексне законодавче врегулювання усіх його повноважень та порядку їх реалізації, розширення гарантій державно-політичної діяльності Міністра юстиції України при збереженні у нього дієвих важелів координації та контролю функціонування як Міністерства юстиції України, так і усієї системи органів юстиції України.

Список використаної літератури:

1. Головач А.В. Адміністративно-правовий статус керівника в органах державної податкової служби України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.В. Головач ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2011. – 37 с.
2. Армаш Н.О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.О. Армаш ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2005. – 18 с.
3. Армаш Н.О. Поняття і сутність компетенції як елементу адміністративно-правового статусу керівника органу виконавчої влади / Н.О. Армаш // Вісник Академії митної служби України. Серія: Право. – 2009. – № 2. – С. 48–53.
4. Горова К.П. Складові елементи конституційно-правового статусу членів Кабінету Міністрів України / К.П. Горова // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 69–72. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_14.pdf.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.

6. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 54. – Ст. 1455.

7. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.

8. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Офіційний вісник України. – 2016. – № 3. – Ст. 149.

9. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Проект Закону України від 25 листопада 2015 р. № 3524 (поданий Президентом України) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=57209&pf35401=373299>.

10. Про судоустрій і статус суддів : Проект Закону України від 30 травня 2016 р. № 4734 (поданий Президентом України) / Верховна Рада України [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=59259&pf35401=389780>.

11. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р., № 1906-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – Ст. 2317.

12. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 20. – Ст. 619.

13. Про органи юстиції : Проект Закону України від 11 лютого 2003 р. № 2152 (поданий народними депутатами України О.В. Задорожним, О.Р. Абдулліним, С.Г. Осикою) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=12985&pf35401=29753>.

14. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 343 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 42. – Ст. 1578.